Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ŽANA RIŠĀRA DELATŪRA
[*JEAN RICHARD DE LA TOUR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 13. jūlijā [1]

Lieta C-518/22

J.M.P.
pret
AP Assistenzprofis GmbH

(*Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Vienlīdzīga attieksme nodarbinātības un profesijas jomā – Direktīva 2000/78/EK – Diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums – Personīgās aprūpes pakalpojums personām ar invaliditāti – Darba piedāvājums, kurā ir norādīts darbā pieņemamās personas minimālais vecums un maksimālais vecums – Personas ar invaliditāti vēlmju un vajadzību ņemšana vērā

I. Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju [2], 2. panta 5. punktu, 4. panta 1. punktu, 6. panta 1. punktu un 7. pantu, skatot tos kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu [3], kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kas Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2010/48/EK (2009. gada 26. novembris) [4].

2. Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp J.M.P. un *AP Assistenzprofis GmbH*, aprūpes un konsultāciju pakalpojumu sniedzēju personām ar invaliditāti, par kompensācijas izmaksu, ko J.M.P. ir pieprasījusi saistībā ar apgalvoto diskrimināciju vecuma dēļ, kas radusies personīgā aprūpētāja darbā pieņemšanas procesā. Proti, J.M.P. apgalvo, ka viņas kandidatūra netika apstiprināta, jo viņa atradās ārpus darba piedāvājumā prasītās vecuma grupas, proti, vecuma grupas no 18 līdz 30 gadiem.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 OV 2000, L 303, 16. lpp.

3 Turpmāk tekstā – "Harta".

4 OV 2010, L 23, 35. lpp.; turpmāk tekstā – "ANO konvencija".

3. Tādējādi *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) vaicā Tiesai par iespējamo attaisnojumu atšķirīgai attieksmei vecuma dēļ, lūdzot tai interpretēt konkrēti Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktu, 4. panta 1. punktu, 6. panta 1. punktu un/vai 7. pantu, skatot tos Hartas, kā arī ANO konvencijas noteikumu perspektīvā.

4. Šajos secinājumos es ierosināšu Tiesai nospriest, ka šīs direktīvas 2. panta 5. punkts ir atbilstošā tiesību norma un ka tā, skatot to Hartas 26. panta un ANO konvencijas 19. panta perspektīvā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tai nav pretrunā tas, ka, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka personu ar invaliditāti vēlmes attiecībā uz viņu personīgās aprūpes organizēšanu ir jāņem vērā, lai nodrošinātu šo personu patstāvību un integrāciju sabiedrībā, uz personīgā aprūpētāja pieņemšanu darbā tiek attiecināts vecuma nosacījums, ja šāds pasākums ir vajadzīgs, lai aizsargātu citu personu tiesības un brīvības.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

5. ANO konvencijas 1. pantā "Mērķis" ir noteikts:

"Šās konvencijas mērķis ir veicināt, aizsargāt un nodrošināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā un vienlīdzīgi izmantot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības, un veicināt tām piemītošās cieņas ievērošanu.

[..]"

6. Šīs konvencijas 3. pantā "Vispārējie principi" ir teikts:

"Šīs konvencijas principi ir:

a) cilvēkam piemītošās cieņas, personīgās patstāvības, tostarp personīgās izvēles brīvības, un personas neatkarības ievērošana;

b) diskriminācijas aizliegums;

c) pilnīga un efektīva līdzdalība un integrācija sabiedrībā;

d) cieņa pret atšķirīgo un personu ar invaliditāti kā cilvēku daudzveidības un cilvēces daļas pieņemšana;

[..]"

7. Minētās konvencijas 5. pants "Vienlīdzība un diskriminācijas aizliegums" ir formulēts šādi:

"1. Dalībvalstis atzīst, ka visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā un saskaņā ar to un ka visiem cilvēkiem bez jebkādas diskriminācijas ir tiesības uz vienādu likuma aizsardzību un uz likumā paredzēto priekšrocību vienādu izmantošanu.

[..]

4. Īpašos pasākumus, kas ir nepieciešami, lai paātrinātu vai sasniegtu personu ar invaliditāti faktisku vienlīdzību, neuzskata par diskrimināciju šīs konvencijas nozīmē."

8. Šīs pašas konvencijas 12. panta "Vienlīdzīga tiesībspējas atzīšana" 2. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis atzīst, ka personām ar invaliditāti līdzvērtīgi ar citiem ir rīcībspēja visās dzīves jomās."

9. Saskaņā ar ANO konvencijas 19. pantu "Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā":

"Šīs konvencijas dalībvalstis atzīst, ka visām personām ar invaliditāti ir vienlīdzīgas tiesības dzīvot sabiedrībā ar tādu pašu izvēles brīvību kā citiem cilvēkiem, un veic efektīvus un atbilstošus pasākumus, lai atvieglotu personām ar invaliditāti šo tiesību izmantošanu un pilnīgu iekļaušanos un līdzdalību sabiedrības dzīvē, tostarp nodrošinot, ka:

a) personām ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem ir iespējas izvēlēties dzīvesvietu un to, kur un ar ko tās dzīvo, un ka tām neliek dzīvot kādos noteiktos apstākļos;

b) personām ar invaliditāti ir pieejami dažādi mājās un dzīvesvietā sniegtie pakalpojumi un citi sociālā atbalsta pasākumi, tostarp personīgā palīdzība [aprūpe], kas nepieciešama, lai dzīvotu un iekļautos sabiedrībā un lai nepieļautu izolēšanu vai nošķiršanu no sabiedrības;

c) plašai sabiedrībai paredzētie sociālie pakalpojumi un objekti ir vienlīdz pieejami arī personām ar invaliditāti un atbilst to vajadzībām."

B. Savienības tiesības

10. Direktīvas 2000/78 1. pantā "Mērķis" ir paredzēts:

"Lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ."

11. Šīs direktīvas 2. pantā ir noteikts:

"1. Šajā direktīvā "vienlīdzīgas attieksmes princips" nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

2. Šā panta 1. punktā:

a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. punktā [pantā] minēta iemesla dēļ;

[..]

5. Šī direktīva neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un krimināInoziegumu [noziedzīgu nodarījumu] novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai."

12. Minētās direktīvas 4. panta "Prasības attiecībā uz profesiju" 1. punktā ir teikts:

"Neatkarīgi no 2. panta 1. un 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta ar jebkuru no 1. pantā minētajiem iemesliem, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju, ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla [samērīga]."

13. Šīs pašas direktīvas 5. pants "Saprātīga darba vietas izveidošana invalīdiem" ir formulēts šādi:

"Lai garantētu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu pret invalīdiem, nodrošina saprātīgu darba vietas izveidošanu. Tas nozīmē, ka darba devēji, ja tas vajadzīgs konkrētā gadījumā, veic atbilstīgus pasākumus, lai invalīds varētu dabūt darbu, strādāt vai tikt paaugstināts amatā, vai iegūt profesionālo izglītību, ja vien šādi pasākumi neuzliek neproporcionālu [nesamērīgu] slogu darba devējam. Šis slogs nav neproporcionāls [nesamērīgs], ja to pietiekami izlīdzina ar pasākumiem, kas pastāv attiecīgās dalībvalsts invaliditātes politikā."

14. Atbilstoši Direktīvas 2000/78 6. pantā "Tādas dažādas attieksmes attaisnojums, kuras pamatā ir cilvēka vecums" noteiktajam:

"1. Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi, attaisnota ar likumīgu [leģitīmu] mērķi, tostarp likumīgu [leģitīmiem] nodarbinātības politiku [politikas], darba tirgu [tirgus] un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi [piemēroti] un vajadzīgi.

Šāda dažāda attieksme cita starpā var ietvert:

a) to, ka nosaka īpašus nosacījumus darba un profesionālās izglītības iespējām, nodarbinātības un profesijas nosacījumus, tostarp atlaišanas un atalgošanas nosacījumus jauniešiem, vecākiem strādniekiem un personām, kuru apgādībā ir citas personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu aizsardzību;

b) to, ka nosaka minimālos nosacījumus attiecībā uz vecumu, profesionālo pieredzi vai darba stāžu, lai iegūtu darbu vai konkrētas ar to saistītas priekšrocības;

c) to, ka nosaka maksimālo vecumu pieņemšanai darbā, pamatojoties uz izglītības prasībām attiecīgajam amatam vai uz vajadzību pēc saprātīga darba laikposma pirms pensijas.

[..]"

15. Šīs direktīvas 7. pantā "Pozitīva darbība [un īpaši pasākumi]" ir paredzēts:

"1. Lai nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību praksē, vienlīdzīgas attieksmes princips nekavē nevienu dalībvalsti paredzēt vai saglabāt īpašus pasākumus, lai novērstu trūkumus vai kompensētu trūkumus, kas saistīti ar jebkuru no 1. pantā minētajiem iemesliem.

2. Attiecībā uz invalīdiem vienlīdzīgas attieksmes princips neierobežo dalībvalstu tiesības saglabāt vai pieņemt noteikumus par darba aizsardzību un drošību darba vietā vai pasākumus, kā

mērķis ir radīt un saglabāt noteikumus vai iespējas, lai saglabātu vai veicinātu viņu integrāciju darba vidē."

C. Vācijas tiesības

1. GG

16. 1949. gada 23. maija *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums) [5], redakcijā, kas piemērojama pamatlietā, 1. pantā ir noteikts:

"1. Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Valsts varas iestāžu pienākums ir nodrošināt tās ievērošanu un aizsardzību.

2. Tāpēc vācu tauta atzīst neaizskaramas un neatņemamas cilvēktiesības kā jebkuras cilvēku kopienas, miera un taisnīguma pasaulē pamatu.

[..]"

17. *GG* 2. panta 1. punktā ir teikts:

"Ikvienam ir tiesības brīvi attīstīt savu personību, ja vien tas neskar citu personu tiesības, konstitucionālo kārtību vai morālu likumu."

2. AGG

18. Direktīva 2000/78 Vācijas tiesībās ir transponēta ar 2006. gada 14. augusta *Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz* (Vispārējais likums par vienlīdzīgu attieksmi) [6].

19. *AGG* 1. pantā, kurā ir noteikts šā likuma mērķis, ir teikts:

"Šā likuma mērķis ir nepieļaut vai novērst jebkādu diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes, dzimuma, reliģijas vai uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ."

20. *AGG* 3. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Uzskata, ka tieša diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. pantā minēta iemesla dēļ [..]"

21. *AGG* 5. pantā ir noteikts:

"Neatkarīgi no 8. līdz 10. pantā minētajiem iemesliem [..] atšķirīga attieksme ir pieļaujama arī tad, ja atbilstoši un piemēroti pasākumi tiek paredzēti, lai novērstu vai kompensētu neizdevīgu stāvokli, kas jau pastāv kāda 1. pantā minētā iemesla dēļ."

[5] 1949. gada *BGBl.* I, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "*GG*".

[6] 2006. gada *BGBl.* I, 1897. lpp.; turpmāk tekstā – "*AGG*".

22. Saskaņā ar *AGG* 7. panta 1. punktā norādīto:

"Darbiniekus nedrīkst diskriminēt kāda 1. pantā minētā iemesla dēļ [..]."

23. *AGG* 8. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

"Atšķirīga attieksme, kuras pamatā ir kāds no 1. pantā minētajiem iemesliem, ir atļauta, ja veicamo darbību rakstura vai to veikšanas apstākļu dēļ šis iemesls ir uzskatāms par īstu un izšķirīgu profesionālo prasību, ar nosacījumu, ka pastāv leģitīms mērķis un ja šī prasība ir samērīga."

24. *AGG* 10. pantā ir noteikts:

"Neskarot 8. pantu, atšķirīga attieksme vecuma dēļ ir atļauta arī tad, ja to var objektīvi un saprātīgi pamatot ar leģitīmu mērķi. Šā mērķa sasniegšanai izmantotajiem līdzekļiem ir jābūt piemērotiem un vajadzīgiem. Šāda atšķirīga attieksme cita starpā var ietvert:

1. speciālu nosacījumu paredzēšanu darba un profesionālās izglītības iespējām, kā arī īpašus nodarbinātības un darba nosacījumus, tostarp nosacījumus attiecībā uz atalgojumu un darba attiecību izbeigšanu, lai veicinātu un nodrošinātu jauniešu, gados vecāku darba ņēmēju un personu, kurām ir apgādībā esošas personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai lai nodrošinātu viņu aizsardzību,

2. minimālo nosacījumu noteikšanu attiecībā uz vecumu, profesionālo pieredzi vai darba stāžu, lai iegūtu darbu vai konkrētas ar to saistītas priekšrocības,

3. maksimālā vecuma noteikšanu pieņemšanai darbā, pamatojoties uz izglītības prasībām attiecīgajam amatam vai uz vajadzību pēc saprātīga nodarbinātības laikposma pirms pensijas,

[..]."

25. *AGG* 15. panta 1. un 2. punktā ir teikts:

"1. Diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā darba devējam ir jāatlīdzina tā rezultātā nodarītais kaitējums [..]

2. Nemantiska kaitējuma gadījumā darbinieks ir tiesīgs pieprasīt atbilstošu finansiālu kompensāciju [..]."

3. Sozialgesetzbuch

26. 1975. gada 11. decembra *Sozialgesetzbuch, Erstes Buch* (Sociālā nodrošinājuma kodekss, I grāmata)[7] 33. pants ir formulēts šādi:

"Ja tiesību vai pienākumu saturs nav detalizēti noteikts pēc to rakstura vai apjoma, to izstrādē ir jāņem vērā tiesīgās vai saistītās personas personīgā situācija, viņas vajadzības un maksātspēja, kā arī vietējie apstākļi, ciktāl tas nav pretrunā tiesību normām. Šajā ziņā tiesīgās vai saistītās personas vēlmes ir jāievēro tiktāl, ciktāl tās ir saprātīgas."

[7] 1975. gada *BGBl.* I, 3015. lpp.; turpmāk tekstā – "*SGB I*".

27. 2016. gada 23. decembra *Sozialgesetzbuch, Neuntes Buch* (Sociālā nodrošinājuma kodekss, IX grāmata)[8] 8. panta 1. punktā ir noteikts:

"Lēmumos par sociālajiem pakalpojumiem, kuru mērķis ir veicināt dalību sabiedrībā, un šo pakalpojumu sniegšanas laikā tiek apmierinātas pakalpojumu saņēmēju likumīgās vēlmes. Šajā ziņā ņem vērā arī pakalpojumu saņēmēju personīgo situāciju, vecumu, dzimumu, ģimenes stāvokli, kā arī reliģiskās un filozofiskās vajadzības; pārējā daļā piemēro [*SGB I*] 33. pantu [..]"

28. *SGB IX* 78. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

"Aprūpes pakalpojumi tiek sniegti, lai nodrošinātu patstāvīgu un neatkarīgu ikdienas dzīves gaitu, tostarp dienas strukturēšanu. Tie jo īpaši ietver pakalpojumus, kas saistīti ar ikdienas dzīves pamatuzdevumiem, piemēram, mājsaimniecības kārtošanu, sociālo attiecību organizēšanu, personīgās dzīves plānošanu, piedalīšanos vietējās kopienas un kultūras dzīvē, brīvā laika pavadīšanas organizēšanu, tostarp sporta aktivitātēm, kā arī medicīnas un ārsta noteikto pakalpojumu efektivitātes nodrošināšanu. Tie ietver saziņu ar personām, kuras darbojas šajās jomās."

III. Pamatlietas fakti un prejudiciālais jautājums

29. *AP Assistenzprofis*, atbildētāja pamatlietā, ir sabiedrība, kura saskaņā ar *SGB IX* 78. panta 1. punktu sniedz aprūpi un konsultācijas personām ar invaliditāti, lai nodrošinātu šīm personām patstāvību viņu ikdienas dzīves gaitās.

30. 2018. gada jūlijā šī sabiedrība publicēja darba piedāvājumu, kurā bija norādīts, ka 28 gadus vecā studente A. meklē sieviešu dzimuma personīgās aprūpētājas, lai palīdzētu viņai visos ikdienas dzīves aspektos, un kurām, "vēlams, ir jābūt vecumā no 18 līdz 30 gadiem".

31. Prasītāja pamatlietā J.M.P., kura ir dzimusi 1968. gadā, pieteicās uz šo darba piedāvājumu, bet saņēma no atbildētājas pamatlietā noraidošu atbildi.

32. Pēc tam, kad prasītāja pamatlietā nebija varējusi aizstāvēt savas tiesības ārpustiesas kārtībā, tā cēla prasību pret atbildētāju pamatlietā *Arbeitsgericht Köln* (Ķelnes Darba lietu tiesa, Vācija), lai panāktu, ka tiek kompensēts kaitējums, kas radīts diskriminācijas vecuma dēļ rezultātā, atbilstoši *AGG* 15. panta 2. punktam.

33. Šajā ziņā prasītāja pamatlietā norādīja, pirmkārt, ka, tā kā darba piedāvājums bija tieši adresēts personām, kuras ir vecumā "no 18 līdz 30 gadiem", tas pamato prezumpciju, ka viņa darbā pieņemšanas procedūrā nav tikusi izvēlēta viņas vecuma dēļ, ko atbildētāja pamatlietā nav atspēkojusi. Otrkārt, no tās izrietošā atšķirīgā attieksme vecuma dēļ neesot pamatota ne ar kādiem aspektiem, ciktāl ir runa par aprūpes pakalpojumu. Tādējādi šāda atšķirīga attieksme neesot atļauta ne saskaņā ar *AGG* 8. panta 1. punktu, ne saskaņā ar *AGG* 10. pantu, jo tostarp konkrēts vecums neietekmējot uzticības attiecības šādā aprūpes pakalpojumā. Gluži pretēji, prasītāja pamatlietā uzskata, ka personīgā aprūpe, ko sniedz persona, kuras vecums ir lielāks par vecumu, kāds prasīts darba piedāvājumā, varētu sniegt ievērojamas priekšrocības personai ar invaliditāti, jo aprūpētājam (-ai) būtu lielāka dzīves pieredze.

[8] 2016. gada *BGBl.* I, 3234. lpp.; turpmāk tekstā – "*SGB IX*".

34. Atbildētāja pamatlietā ir lūgusi prasību noraidīt, norādot, ka iespējamā atšķirīgā attieksme vecuma dēļ ir bijusi pamatota atbilstoši *AGG* 8. panta 1. punktam vai 10. pantam. Šajā ziņā tā ir norādījusi, ka nepieciešamo aprūpi veido ļoti personisks ikdienas atbalsts, kas aptver visus dzīves aspektus un ietver pastāvīgu un pilnīgu atkarību no aprūpētāja (-as). Prasība pēc noteikta vecuma esot nosacījums, lai apmierinātu aprūpes saņēmējas A. stingri personiskās vajadzības, lai viņa varētu pienācīgi piedalīties sociālajā dzīvē kā studente universitātē.

35. Atbildētājas pamatlietā ieskatā būtu vajadzīgs ņemt vērā ikvienas personas, kura saņem aprūpi, leģitīmās vēlmes un subjektīvās vajadzības, kā tas paredzēts *SGB IX* 8. panta 1. punktā. Šajā kontekstā leģitīmā vēlme, lai šo aprūpi sniedzošajai personai būtu noteikts vecums, būtu jāuzskata par "īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju" *AGG* 8. panta 1. punkta izpratnē, kas ļautu sasniegt aprūpes pakalpojuma mērķi, kas ir minēts *SGB IX* 78. panta 1. punktā. Atbildētāja pamatlietā uzskata, ka šāda prasība ir samērīga. Turklāt tās ieskatā atšķirīga attieksme vecuma dēļ ir atļauta arī atbilstoši *AGG* 10. pantam, ja šī attieksme ir objektīva un saprātīga, ja tā ir attaisnojama ar leģitīmu mērķi un ja līdzekļi, lai sasniegtu *SGB IX* 78. pantā minēto personīgās aprūpes mērķi, ir piemēroti un vajadzīgi.

36. Tā kā *Arbeitsgericht Köln* (Ķelnes Darba lietu tiesa) apmierināja prasītājas pamatlietā prasību, bet atbildētājas pamatlietā par šo nolēmumu iesniegto apelācijas sūdzību apmierināja *Landesarbeitsgericht Köln* (Federālās zemes Darba lietu tiesa Ķelnē, Vācija), prasītāja pamatlietā par šīs pēdējās tiesas spriedumu iesniedza revīzijas sūdzību iesniedzējtiesā.

37. Iesākumā šī tiesa konstatē, pirmkārt, ka tāda situācija kā pamatlietā aplūkotā ietilpst Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā, ciktāl tā attiecas uz nosacījumiem darba iegūšanai šīs direktīvas 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Otrkārt, tā uzskata, ka atbildētājas pamatlietā noraidošās atbildes rezultātā prasītāja pamatlietā ir cietusi no tiešas diskriminācijas vecuma dēļ minētās direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

38. Sastopoties ar situāciju, kurā gan prasītāja pamatlietā, gan konkrētā persona ar invaliditāti var pretendēt uz aizsardzību pret diskrimināciju, iesniedzējtiesa norāda, ka tās lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mērķis ir noskaidrot, kā īpašajā personīgās aprūpes gadījumā ir jāsaskaņo katras šīs personas tiesības.

39. Šajā ziņā šī tiesa precizē, ka personīgā aprūpe skar visas dzīves jomas un ietiecas šo aprūpi saņemošās personas privātajā un intīmajā sfērā. Atkarībā no katra gadījuma apstākļiem minētā aprūpe var palīdzēt apmierināt dažādas vajadzības. Tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā viena no A. paustajām vajadzībām ir aprūpe universitātē, kas var izpausties kā studiju satura fiksēšana un apstrāde un tostarp ietvert konspektu sagatavošanu. Katrā tikšanās reizē ar citiem studentiem noteikti ir nepieciešama personīgā aprūpe, kas tātad ir konkrētās personas ar invaliditāti akadēmiskās dzīves neatņemama sastāvdaļa.

40. Vispārīgi raugoties, iesniedzējtiesa norāda, ka personīgā aprūpe ir balstīta uz pašnoteikšanās principu un tādējādi ir vērsta uz to, lai personas ar invaliditāti būtu spējīgas organizēt savu dzīvi patstāvīgi. Tas it īpaši nozīmē, ka šīm personām ir jāpiešķir kompetence patstāvīgi izvēlēties personālu, kas sniedz šo aprūpi, kompetence dot norādījumus šim personālam, kā arī kompetence noteikt aprūpes sniegšanas kārtību un apjomu.

41. Tā, Vācijas tiesībās saskaņā ar *SGB IX* 8. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar *SGB I* 33. pantu, pieņemot lēmumus par sociālajiem pakalpojumiem un to sniegšanas laikā, ir jāapmierina šo pakalpojumu saņēmēju likumīgās vēlmes, ciktāl tās ir saprātīgas un it īpaši ņemot vērā šo saņēmēju personīgo situāciju, vecumu, dzimumu, ģimenes stāvokli, kā arī reliģiskās un filozofiskās vajadzības.

42. Rezumējot, iesniedzējtiesas ieskatā sociālo pakalpojumu saņēmēju tiesību uz vēlmju izteikšanu un brīvu izvēli mērķis ir ņemt vērā personu ar invaliditāti tiesības organizēt savus dzīves apstākļus vispatstāvīgākajā un visneatkarīgākajā veidā un stiprināt attiecīgo personu personīgo patstāvību, kā arī viņu motivāciju dzīvot sabiedrībā vienlīdzīgi ar citiem cilvēkiem un ievērojot viņu cieņu. Šajā ziņā šī tiesa min vairākas ANO konvencijas normas, tostarp tās 1., 3., 5., 12. un 19. pantu, kā arī vairākas Hartas normas, tostarp tās 1., 7. un 26. pantu.

43. Minētā tiesa uzskata, ka personīgās aprūpes pakalpojumu gadījumā ir jāievēro personu ar invaliditāti paustās vēlmes attiecībā uz viņu pašu dzīves organizāciju. It īpaši šīm personām, tāpat kā personām bez invaliditātes, vajadzētu būt iespējai izvēlēties personu, ar kuru tās vēlas dalīt savu ikdienas dzīvi. Tādējādi esot jāizlemj, vai Direktīvas 2000/78 noteikumiem atbilst tas, ka personīgās aprūpes amata vietas aizpildīšanas procesa laikā personas ar invaliditāti kā priekšrocības piešķirošu atlases kritēriju nosaka kādu vecumu, lai gan saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunktu ir aizliegta tieša diskriminācija vecuma dēļ.

44. No šādas perspektīvas raugoties, iesniedzējtiesa vaicā Tiesai, kura (-as) minētās direktīvas tiesību norma (-as) varētu būt tāda (-as), kas attaisnotu aplūkoto atšķirīgo attieksmi vecuma dēļ.

45. Pirmkārt, saistībā ar Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu šī tiesa vaicā, vai personas ar invaliditāti paustā vēlme tās tiesību uz pašnoteikšanos ietvaros attiecībā uz personas, kas sniedz personīgo aprūpi, vecumu ir uzskatāma par īpašību, uz kuru attiecas šī tiesību norma, un vai priekšrokas došana kādam vecumam var būt "īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju" šīs tiesību normas izpratnē. Tā šajā ziņā pauž savas šaubas, jo konkrētā vēlme nav vispārināma un kā tāda nav objektīvi nosakāma caur konkrētās profesionālās darbības raksturu vai tās veikšanas nosacījumiem. Tādējādi esot iespējams, ka kādas citas jaunietes ar invaliditāti izvēlē priekšroka tiktu dota personai, kura ir viņas vecāku vecumā. Tas liecinot par to, ka katras personas ar invaliditāti paustā vēlme ir balstīta uz subjektīvām prioritātēm savas patstāvīgās dzīves organizēšanā.

46. Otrkārt, saistībā ar Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punktu iesniedzējtiesa norāda, ka tai nav pārliecības, ka šo tiesību normu iespējams piemērot tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā. Šīs tiesas ieskatā varētu uzskatīt, ka "likumīgs [leģitīms] mērķis" šīs tiesību normas izpratnē var būt mērķis ņemt vērā personu ar invaliditāti tiesības organizēt savus dzīves apstākļus vispatstāvīgākajā un neatkarīgākajā veidā un stiprināt šo personu personīgo patstāvību, kā arī to motivāciju iesaistīties sabiedrībā.

47. Treškārt, iesniedzējtiesa norāda, ka Direktīvas 2000/78 7. pants attiecas uz vienlīdzību profesionālajā dzīvē, kas tādā gadījumā kā pamatlietā aplūkotais neesot konkrētās personīgās aprūpes mērķis. Tomēr šī tiesa interesējas par šā panta nozīmi, lai, ņemot vērā ANO konvencijas 5. panta 1. un 4. punktu, attaisnotu tādu diskrimināciju vecuma dēļ kā pamatlietā aplūkotā.

48. Visbeidzot, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkts, kurā ir paredzēts, ka tā neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā ir vajadzīgi tostarp citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai, tādā gadījumā kā

pamatlietā var attaisnot diskrimināciju vecuma dēļ. Atgādinot personīgās aprūpes pakalpojuma mērķi un ņemot vērā, ka persona bez invaliditātes tādā vecumā kā A., tas ir, 28 gadi, var brīvi patstāvīgi izlemt dalīt savu ikdienas dzīvi ar personām tādā vecumā, kādu viņa vēlas, šī tiesa uzskata, ka vairāki apstākļi liecina par labu tam, ka personām ar invaliditāti ir jānodrošina tiesības uz brīvu izvēli arī saistībā ar personīgo aprūpi.

49. Šajos apstākļos *Bundesarbeitsgericht* (Federālā Darba lietu tiesa) ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

"Vai [Direktīvas 2000/78] 4. panta 1. punkts, 6. panta 1. punkts, 7. pants un/vai 2. panta 5. punkts [Hartas] prasību, kā arī [ANO konvencijas] 19. panta perspektīvā var tikt interpretēts tādējādi, ka tādā situācijā kā pamatlietā var būt attaisnojama tieša diskriminācija vecuma dēļ?"

50. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītāja pamatlietā, atbildētāja pamatlietā, Grieķijas, Polijas un Portugāles valdības, kā arī Eiropas Komisija.

IV. Izvērtējums

51. Ar savu prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai ar to, ka tiek ievērotas to personu individuālās vēlmes, kurām sakarā ar to invaliditāti ir tiesības uz personīgās aprūpes pakalpojumu, var attaisnot atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ saskaņā ar Direktīvu 2000/78. Šajā aspektā šī tiesa lūdz Tiesu konkrētāk interpretēt šīs direktīvas 2. panta 5. punktu, 4. panta 1. punktu, 6. panta 1. punktu un/vai 7. pantu, skatot tos Hartas, kā arī ANO konvencijas normu gaismā [9].

52. Iesākumā būtu jāprecizē, pirmkārt, ka pamatlietā aplūkotā situācija ietilpst Direktīvas 2000/78 piemērošanas jomā, jo personīgās aprūpētājas darbā pieņemšanas procedūra, kuras ietvaros tiek prasīts, lai kandidātes būtu vecumā no 18 līdz 30 gadiem, skar "nosacījumus darba iegūšanai" šīs direktīvas 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē, šim nolūkam paredzot atlases kritēriju šīs pašas tiesību normas izpratnē.

53. Otrkārt, norāde uz šo priekšrokas došanu noteiktam vecumam ļauj pieņemt, ka pret personu, kas atsauksies uz konkrēto darba piedāvājumu un kas neietilpst šajā vecuma grupā, tiks piemērota nelabvēlīgāka attieksme nekā pret citu līdzīgā situācijā esošu, bet šajā vecuma grupā ietilpstošu personu. Tāda atšķirīga attieksme vecuma dēļ ir uzskatāma par "tiešu diskrimināciju" Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

54. Šā paša panta 5. punktā ir uzskaitīti iemesli, kas var attaisnot atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ. Tā, saskaņā ar šo tiesību normu šī direktīva "neierobežo attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktos pasākumus, kuri demokrātiskā sabiedrībā vajadzīgi sabiedrības drošībai, sabiedriskās kārtības uzturēšanai un krimināInoziegumu [noziedzīgu nodarījumu] novēršanai, veselības aizsardzībai un citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai".

[9] Norādāms, ka pamatlietā aplūkotajā darba piedāvājumā ir ietverts arī atlases kritērijs, kas ir saistīts ar meklētā personīgā aprūpētāja dzimumu. Tomēr, tā kā iesniedzējtiesa jautā Tiesai tikai par atšķirīgas attieksmes vecuma dēļ attaisnojumu, raugoties no Direktīvas 2000/78 skatpunkta, Tiesai savā spriedumā nebūs jāpārbauda šā ar dzimumu saistītā kritērija iespējamais diskriminējošais raksturs, uz kuru šī direktīva neattiecas.

55. Kā Tiesa to jau ir precizējusi, pieņemdams šo tiesību normu, Savienības likumdevējs ir vēlējies nodarbinātības un profesijas jomā novērst un noregulēt kolīziju starp vienlīdzīgas attieksmes principu, no vienas puses, un nepieciešamību nodrošināt kārtību, drošību un sabiedrības veselību, pārkāpumu prevenciju, kā arī personu tiesību un brīvību aizsardzību, kas ir būtiski demokrātiskās sabiedrības darbībai, no otras puses. Tas tādējādi ir nolēmis, ka Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā uzskaitītos konkrētos gadījumos tajā paredzētie principi netiek piemēroti pasākumiem, kuri rada atšķirīgu attieksmi, kas ir pamatota ar šīs direktīvas 1. pantā minētajiem iemesliem, tomēr ar nosacījumu, ka šiem pasākumiem ir jābūt vajadzīgiem iepriekš minēto mērķu sasniegšanai [10].

56. No Tiesas judikatūras arī izriet, ka šis 2. panta 5. punkts, ciktāl ar to ir ieviesta atkāpe no diskriminācijas aizlieguma principa, ir jāinterpretē šauri [11].

57. Lai Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkts varētu kalpot par pamatu attaisnojumam pamatlietā aplūkotajai atšķirīgajai attieksmei vecuma dēļ, būtu jāpārbauda, pirmkārt, vai runa ir par valsts tiesību aktos noteiktu pasākumu, kā tas ir prasīts šajā tiesību normā.

58. Manuprāt, tas tā ir. Proti, konkrētajā darba piedāvājumā minētais vecuma nosacījums ir valsts tiesībās noteikts pasākums, jo saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto *SGB IX* 8. panta 1. punktā, skatot to kopsakarā ar *SGB I* 33. pantu, ir noteikts, ka, pieņemot lēmumus par personīgās aprūpes pakalpojumiem un to izpildes laikā, ir jāapmierina šo pakalpojumu saņēmēju likumīgās vēlmes, ciktāl tās ir saprātīgas, un it īpaši ņemot vērā šo pakalpojumu saņēmēju personīgo situāciju, vecumu, dzimumu, ģimenes stāvokli, kā arī reliģiskās un filozofiskās vajadzības [12]. Kā to norāda iesniedzējtiesa, personīgās aprūpes pakalpojumi tādējādi ir pakļauti valsts tiesību normu ievērošanai, kurās ir nostiprinātas personu ar invaliditāti tiesības paust savas vēlmes attiecībā uz šādu pakalpojumu sniegšanas norisi, lai nodrošinātu viņu patstāvību un integrāciju sabiedrībā.

59. Tāpat kā Komisija, es uzskatu, ka, noskaidrojot to, vai Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkts ir piemērojams, svarīgi ir tas, ka principiālo lēmumu par noteiktu interešu būtiskumu ir pieņēmis valsts likumdevējs, izsverot ar šo direktīvu aizsargātās intereses. Tādi individuāli pasākumi kā pamatlietā aplūkotais pēc tam var tikt pieņemti, pamatojoties uz šā likumdevēja šādi veikto izsvēršanu. Šim pantam tātad būtu jābūt piemērojamam tādiem pasākumiem, ar kuriem personīgās aprūpes pakalpojuma sniedzēji kopumā tikai konkretizē minētā likumdevēja izdarītās izvēles [13].

60. Otrkārt, būtu jāizvērtē, vai ar valsts tiesisko regulējumu tiek īstenots kāds no Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā paredzētajiem mērķiem, proti, citu personu tiesību un brīvību aizsardzība.

[10] Skat. it īpaši spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, TP (Audiovizuālais redaktors sabiedriskajā televīzijā) (C-356/21, EU:C:2023:9, 70. punkts un tajā minētā judikatūra).

[11] Skat. it īpaši spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, TP (Audiovizuālais redaktors sabiedriskajā televīzijā) (C-356/21, EU:C:2023:9, 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

[12] Šajā ziņā iesniedzējtiesa atsaucas arī uz *SGB IX* 78. panta 2. punkta anotācijas izklāstu.

[13] Tāpat norādāms, ka no Tiesas judikatūras izriet, ka dalībvalstis ar deleģēšanas noteikumiem var atļaut sociālajiem partneriem veikt pasākumus Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē šajā tiesību normā minētajās jomās, uz kurām attiecas koplīgumi. Šiem deleģēšanas noteikumiem ir jābūt pietiekami precīziem, lai nodrošinātu, ka ar šiem pasākumiem tiek ievērotas šā 2. panta 5. punktā ietvertās prasības: skat. spriedumu, 2011. gada 13. septembris, *Prigge* u.c. (C-447/09, EU:C:2011:573, 61. punkts).

61. Atbilde ir apstiprinoša. Proti, kā to norāda iesniedzējtiesa, minētajā tiesiskajā regulējumā garantēto pakalpojumu saņēmēju tiesību uz vēlmju paušanu un brīvu izvēli mērķis ir ņemt vērā personu ar invaliditāti tiesības organizēt savus dzīves apstākļus vispatstāvīgākajā un neatkarīgākajā veidā un stiprināt konkrēto personu personīgo patstāvību, kā arī viņu motivāciju dzīvot sabiedrībā vienlīdzīgos apstākļos ar citām personām un ievērojot viņu cieņu.

62. Tādējādi es pievienojos iesniedzējtiesai tās uzskatā, ka, ņemot vērā, ka persona bez invaliditātes tādā vecumā kā A. ir brīva patstāvīgi izlemt dalīt savu ikdienas dzīvi ar tāda vecuma personām kā viņa vēlas, tādas tiesības uz brīvu izvēli būtu jānodrošina personām ar invaliditāti arī saistībā ar personīgo aprūpi. Kā to pamatoti norāda Polijas valdība, personīgais aprūpētājs palīdz personai ar invaliditāti pārvarēt šķēršļus, kas kavē tās spēju piedalīties sociālajā, ekonomiskajā un politiskajā dzīvē tādā pašā veidā kā personām bez invaliditātes.

63. Kopumā citu personu tiesības, kas pelna aizsardzību Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē, ir personu ar invaliditāti tiesības uz pašnoteikšanos, saskaņā ar kurām tām ir jābūt iespējai izvēlēties, kā, kur un ar ko tās dzīvo, lai nodrošinātu savu patstāvību un iekļaušanos sabiedrībā. Šīs tiesības cita starpā ietver to, ka šīm personām ir jābūt iespējai izstrādāt tām sniedzamo pakalpojumu un tieši dot norādījumus personai, kura tām sniedz aprūpi, kas ietver to personīgā aprūpētāja atlases kritēriju noteikšanu un aktīvu dalību viņa darbā pieņemšanas procesā.

64. Šādi ar valsts tiesisko regulējumu sasniedzamā mērķa leģitīmais raksturs nevar radīt šaubas, jo saskaņā ar Hartas 26. pantā paredzēto šā regulējuma mērķis ir nodrošināt personu ar invaliditāti neatkarību, sociālo un profesionālo integrāciju un dalību sabiedrības dzīvē.

65. Papildus šā mērķa leģitīmā rakstura atbalstam atzīmējams, ka Direktīva 2000/78, cik vien tas iespējams, ir jāinterpretē atbilstoši ANO konvencijai [14]. Kā ir uzsvērusi iesniedzējtiesa, šīs konvencijas mērķis ir nodrošināt personu ar invaliditāti individuālo patstāvību un integrāciju sabiedrībā vienlīdzīgos apstākļos ar citām personām un ievērojot viņu cieņu. It īpaši, minētās konvencijas 19. pantā ir uzskaitīti vairāki pasākumi, kas šīs konvencijas dalībvalstīm ir jāievieš, lai sasniegtu šo mērķi. Šo pasākumu skaitā ir iespēja personām ar invaliditāti izvēlēties, kur un ar ko tās dzīvos [15], kā arī personīgās aprūpes nodrošināšana, kas nepieciešama, lai šīs personas varētu dzīvot un iekļauties sabiedrībā un lai nepieļautu, ka tās tiek izolētas vai pakļautas segregācijai [16]. Turklāt ANO konvencijas 5. panta 4. punktā ir precizēts, ka īpašos pasākumus, kas ir nepieciešami, lai paātrinātu vai sasniegtu personu ar invaliditāti faktisku vienlīdzību, neuzskata par diskrimināciju šīs konvencijas izpratnē.

66. Treškārt, tādā situācijā kā pamatlietā, kuru raksturo tāda individuāla pasākuma pieņemšana, ar kuru tiek konkretizēta izvēle, ko valsts likumdevējs ir izdarījis *SGB IX* 8. panta 1. punktā, skatot to kopsakarā ar *SGB I* 33. pantu, būtu jāpārbauda, vai atšķirīgā attieksme vecuma dēļ ir vajadzīga, lai aizsargātu citu personu tiesības un brīvības Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta izpratnē.

[14] Skat. it īpaši spriedumu, 2022. gada 10. februāris, *HR Rail* (C-485/20, EU:C:2022:85, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

[15] Skat. ANO konvencijas 19. panta a) punktu.

[16] Skat. ANO konvencijas 19. panta b) punktu. Par šiem aspektiem skat. Apvienoto Nāciju Organizācijas Personu ar invaliditāti tiesību komiteja, "Vispārējais apsvērums Nr. 5 (2017) par dzīves patstāvību un iekļaušanos sabiedrībā".

67. Šajā ziņā es uzskatu, ka priekšrokas došanas noteiktam vecumam formulēšana, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu, lai pieņemtu darbā personas ar invaliditāti personīgo aprūpētāju, ir piemērota un nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai sasniegtu šo mērķi, kas aplūkotajā gadījumā ir personu ar invaliditāti tiesību uz pašnoteikšanos aizsardzība, lai nodrošinātu viņu patstāvību, kā arī viņu integrāciju sabiedrībā.

68. Proti, papildus tam, ka runa ir par priekšrokas došanu ("vēlams, vecumā no 18 līdz 30 gadiem"), nevis absolūtu prasību, no *SGB IX* 78. panta 1. punkta izriet, ka personīgās aprūpes pakalpojumi jo īpaši ietver pakalpojumus, kas saistīti ar ikdienas dzīves pamatuzdevumiem, piemēram, mājsaimniecības kārtošanu, sociālo attiecību organizēšanu, personīgās dzīves plānošanu, piedalīšanos vietējās kopienas un kultūras dzīvē, brīvā laika pavadīšanas organizēšanu, tostarp sporta aktivitātēm, kā arī medicīnas un ārsta noteikto pakalpojumu efektivitātes nodrošināšanu. Tādējādi personīgā aprūpe skar visas dzīves jomas un ietiecas personas, kas saņem šo aprūpi, privātajā un intīmajā sfērā, kas pamato šīs personas pausto vēlmju ievērošanu.

69. Turklāt atkarībā no katra gadījuma apstākļiem minētā aprūpe var apmierināt dažādas vajadzības. Tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā viena no īpašajām A. paustajām vajadzībām ir aprūpe viņas studijās universitātē. Šāda aprūpe cita starpā var ietvert studiju satura fiksēšanu un apstrādi, kā arī konspektu sagatavošanu. Turklāt personīga aprūpe noteikti ir nepieciešama katrā tikšanās reizē ar citiem studentiem, tai tātad veidojot konkrētās personas ar invaliditāti akadēmiskās dzīves neatņemamu sastāvdaļu. Šķiet, ka konkrētajā darba piedāvājumā minētās priekšrokas došanas noteiktam vecumam pamatā ir tieši šīs īpašās vajadzības. Proti, pamatdoma ir tāda, ka, raugoties no A. skatpunkta, persona, kura ir, "vēlams, vecumā no 18 līdz 30 gadiem", šai vecuma grupai piemītošo psiholoģisko un sociālo īpašību dēļ labāk izpildītu šo prasītās personīgās aprūpes daļu, tostarp ļaujot labāk izsekot studijām un labāk piedalīties tajās, kā arī labāk integrēt A. universitātes sociālajā dzīvē. Šajā ziņā atbildētāja pamatlietā, kā arī Polijas valdība apgalvo, ka persona, kas sniedz personīgo aprūpi un kuras vecums ir līdzīgs A. vecumam, varētu vieglāk integrēties A. sociālajā vidē un līdz ar to stiprināt viņas patstāvību un līdzdalību sabiedrības dzīvē.

70. Šādi skaidrojot, man šķiet, ka tāda priekšrokas došana noteiktam vecumam kā pamatlietā aplūkotā atbilst Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punktā paredzētajam vajadzības kritērijam. Proti, šādas priekšrokas noteiktam vecumam formulēšana ir uzskatāma par personu ar invaliditāti tiesību konkretizāciju kontrolēt savu dzīvi un pieņemt visus šīs personas skarošos lēmumus, jo tas palīdz nodrošināt viņu patstāvību un integrāciju sabiedrībā. Tas, ka tiek ņemts vērā A. viedoklis, saskaņā ar kuru persona, kas ir tuvu viņas vecumam, var viņai nodrošināt apmierinošu līdzdalību sabiedrības dzīvē, kas ir viedoklis, kurš, manuprāt, ir pilnīgi leģitīms, manā ieskatā nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti tiesības uz pašnoteikšanos.

71. Tomēr tas ir iesniedzējtiesas uzdevums, ņemot vērā tās rīcībā esošo informāciju, pārbaudīt, vai vajadzības kritērijs šajā gadījumā tiek ievērots.

72. Tā kā, neskarot pārbaudes, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkts ļauj attaisnot tādu pasākumu kā pamatlietā aplūkotais, manā ieskatā Tiesai nav jāvērtē, vai šāds pasākums varētu būt attaisnojams, arī raugoties no citu šīs direktīvas tiesību normu skatpunkta [17].

73. Katrā ziņā es uzskatu, ka citām minētās direktīvas normām, uz kurām iesniedzējtiesa atsaucas savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, nav nozīmes tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā.

[17] Līdzīgu pieeju skat. spriedumos, 2010. gada 12. janvāris, *Wolf* (C-229/08, EU:C:2010:3, 45. punkts), un 2016. gada 15. novembris, *Salaberria Sorondo* (C-258/15, EU:C:2016:873, 49. punkts).

74. Vispirms attiecībā uz Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu jāatgādina, ka saskaņā ar šo tiesību normu "neatkarīgi no [šīs direktīvas] 2. panta 1. un 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir īpašība, kas saistīta ar jebkuru no [minētās direktīvas] 1. pantā minētajiem iemesliem, neveido diskrimināciju, ja attiecīgo profesionālo darbību būtības dēļ vai tajā sakarā, kurā tās veic, no šādas īpašības izriet īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju ar noteikumu, ka mērķis ir likumīgs un prasība ir proporcionāla [samērīga]".

75. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka nevis iemesls ir tas, uz kuru ir balstīta atšķirīgā attieksme, bet gan ar šo iemeslu saistīta īpašība, kurai ir jābūt īstai un izšķirīgai prasībai [18].

76. Turklāt, ciktāl ar Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu, skatot to kopā ar tās 23. apsvērumu, kurā ir atsauce uz "ļoti retiem gadījumiem", kādos šādu atšķirīgu attieksmi var attaisnot, ir atļauts atkāpties no nediskriminācijas principa, tas ir jāinterpretē šauri [19].

77. Runājot par to, vai ar vecumu saistīta īpašība pamatlietas kontekstā var būt "īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju" Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta izpratnē, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka īpašu fizisko spēju esamība ir ar vecumu saistīta īpašība [20]. Taču atšķirībā no profesionālajām jomām, kuras ir nonākušas Tiesas vērtēšanā, proti, piemēram, ugunsdzēsības tehniskā vidējā līmeņa dienesta [21], policijas darbinieku [22] vai gaisa kuģu pilotu [23] darbība, ar vecumu saistītā fiziskā spēka izmantošanai šīs direktīvas 18. apsvēruma izpratnē pamatlietā nav nozīmes.

78. Ņemot to vērā, es neuzskatu, ka kādai īpašībai, kas saistīta ar vecumu, noteikti ir jāietver īpašu fizisko spēju esamība, lai to varētu uzskatīt par "īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju" Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta izpratnē. Proti, katru vecumu raksturo arī citas spējas, tostarp sociāla vai psiholoģiska rakstura spējas. Man savukārt šķiet, ka izšķiroša nozīme ir tam, vai šādi identificēto ar vecumu saistīto īpašību objektīvi nosaka attiecīgās profesionālās darbības raksturs vai tās veikšanas nosacījumi. Citiem vārdiem sakot, šai īpašībai ir jābūt nepieciešamai šādas darbības pareizai izpildei.

79. Es jau norādīju, ka personīgā aprūpe personai ar invaliditāti skar visas dzīves jomas un ietiecas šīs personas privātajā un intīmajā sfērā. Turklāt šī aprūpe var pildīt dažādas vajadzības, tostarp, kā tas ir aplūkojamā gadījumā, A. atbalstīšanu studijās universitātē.

80. Ņemot vērā šos apstākļus, tāda priekšrokas došana noteiktam vecumam kā pamatlietā aplūkotā manā ieskatā ir pilnībā saprotama un turklāt tieši tas man iepriekš lika secināt, ka šāda veida vēlmes ņemšana vērā var būt attaisnojama, raugoties no Direktīvas 2000/78 2. panta 5. punkta viedokļa.

81. Tomēr konstatējums, saskaņā ar kuru no A. viedokļa ir vēlams, lai viņas personīgā aprūpētāja būtu vecumā no 18 līdz 30 gadiem šai vecuma grupai raksturīgo psiholoģisko un sociālo īpašību dēļ, nenozīmē, ka runa ir par raksturiezīmēm, kuras var tikt uzskatītas par *nepieciešamām*, lai

[18] Skat. it īpaši spriedumu, 2022. gada 17. novembris, *Ministero dell'Interno* (Vecuma ierobežojums policijas komisāru pieņemšanai darbā) (C-304/21, EU:C:2022:897, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

[19] Skat. it īpaši spriedumu, 2021. gada 21. oktobris, *Komisia za zashtita ot diskriminatsia* (C-824/19, EU:C:2021:862, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

[20] Skat. it īpaši spriedumu, 2022. gada 17. novembris, *Ministero dell'Interno* (Vecuma ierobežojums policijas komisāru pieņemšanai darbā) (C-304/21, EU:C:2022:897, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

[21] Skat. spriedumu, 2010. gada 12. janvāris, *Wolf* (C-229/08, EU:C:2010:3).

[22] Skat. spriedumu, 2016. gada 15. novembris, *Salaberria Sorondo* (C-258/15, EU:C:2016:873).

[23] Skat. spriedumu, 2019. gada 7. novembris, *Cafaro* (C-396/18, EU:C:2019:929).

pildītu dažādus uzdevumus, kas ietilpst personīgās aprūpes pakalpojuma sniegšanā, un tostarp tos, kas ir saistīti ar aprūpes sniegšanu studijās universitātē. Kā to pamatoti norāda Komisija, aprūpētāja, kuras vecums ir ārpus aplūkotās vecuma grupas, arī varētu pildīt uzdevumus, kas ir nepieciešami personīgās aprūpes sniegšanā, tostarp tos, kas ir saistīti ar akadēmisko dzīvi.

82. Man šķiet, ka Tiesas judikatūra liecina par labu manis tikko norādītajam. Proti, Tiesa ir nospriedusi, ka jēdziens "īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju" Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta izpratnē norāda uz prasību, kas ir objektīvi nepieciešama attiecīgās profesionālās darbības veida vai ar tās veikšanu saistīto nosacījumu dēļ. Turpretī šis jēdziens neaptver subjektīvus apsvērumus, piemēram, darba devēja vēlmi ņemt vērā klienta īpašās vēlmes [24]. Manā ieskatā no šīs judikatūras izriet, ka saskaņā ar šīs direktīvas 4. panta 1. punktu par "īstām un izšķirīgām prasībām attiecībā uz profesiju" var atzīt tikai tās īpašības, kas katrā konkrētajā gadījumā ir objektīvi nepieciešamas attiecīgās profesionālās darbības veikšanai. Taču aplūkotajā gadījumā, pretēji tam, ko it īpaši apgalvo atbildētāja pamatlietā, nav strīda par to, ka attiecīgo profesionālo darbību objektīvi varētu veikt arī persona, kuras vecums ir ārpus vēlamās grupas, pat ja, no A. viedokļa raugoties, sniegtais pakalpojums būtu mazāk apmierinošs tās vajadzībām, it īpaši tām, kas saistītas ar aprūpi studijās universitātē.

83. Šajā ziņā ir jānorāda, ka vajadzības, kādām ir jāatbilst personīgās aprūpes pakalpojumam, vismaz kopumā nevar noteikt *a priori*, jo šāda veida pakalpojumiem ir raksturīgi, ka tie atbilst tos saņemošās personas leģitīmi paustajām vēlmēm katrā atsevišķā gadījumā.

84. Tieši nepieciešamība pielāgot katru pakalpojumu katrai konkrētai situācijai, ņemot vērā paustās vajadzības, ir tā, kas savas subjektīvās dimensijas dēļ neļauj uzskatīt, ka tāda vai cita prasītā īpašība ir īsta un izšķirīga prasība, ko objektīvi pieprasa darbības raksturs vai tās veikšanas apstākļi.

85. Tādējādi vēlme attiecībā uz noteiktu vecuma grupu izriet no subjektīva apsvēruma tādā ziņā, ka tā piemīt pašai aprūpējamai personai konkrētajā gadījumā, atbilstoši kuram persona, kas ietilpst šajā vecuma grupā, tai sniegs kvalitatīvi labāku aprūpi. Neskatoties uz to, šādas priekšrocības paušana nenozīmē, ka minētajai vecuma grupai raksturīgās iezīmes, tostarp psiholoģijas vai sociālo prasmju ziņā, objektīvi pieprasa personīgās aprūpes darbība. Citiem vārdiem sakot, no aprūpējamās personas viedokļa nepieciešamā aprūpe labāk atbildīs tās vajadzībām. Tikmēr kāda cita aprūpējamā persona varētu uzskatīt, ka vecākas personīgās aprūpētājas darba dzīves laikā iegūtā pieredze un briedums viņai ļaus optimālāk apmierināt tās vajadzības.

86. Ar vecumu saistītu īpašību, kas no personas ar invaliditāti viedokļa ļauj uzlabot personīgās aprūpes pakalpojuma sniegšanas apstākļus, manā ieskatā tātad nevar uzskatīt par "īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju" Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punkta izpratnē, jo tas nozīmētu, ka ikvienā gadījumā būtu jāņem vērā tās personas viedoklis, kura saņem šo pakalpojumu. Turklāt atzīt to, ka paustās vēlmes, lai cik leģitīmas tās nebūtu, var ļaut konstatēt šādas būtiskas prasības esamību, manā ieskatā neatbilstu nepieciešamībai šo tiesību normu interpretēt šauri un atzīt tajā paredzēto attaisnojumu tikai "ļoti retos gadījumos", kā norādīts šīs direktīvas 23. apsvērumā.

87. Ņemot vērā šos apstākļus, es uzskatu, ka pamatlietā aplūkoto atšķirīgo attieksmi vecuma dēļ nevar attaisnot ar Direktīvas 2000/78 4. panta 1. punktu.

[24] Skat. spriedumu, 2017. gada 14. marts, *Bougnaoui* un *ADDH* (C-188/15, EU:C:2017:204, 40. punkts).

88. Turpinot, kas attiecas uz Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta pirmo daļu no šīs tiesību normas izriet, ka "neatkarīgi no [šīs direktīvas] 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu [leģitīmu] mērķi, tostarp likumīgu [leģitīmiem] nodarbinātības politiku [politikas], darba tirgu [tirgus] un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi [piemēroti] un vajadzīgi".

89. Attiecībā uz prasību pēc leģitīma mērķa Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta pirmās daļas izpratnē ir jāatgādina, ka Tiesa ir nospriedusi, ka mērķi, kurus var uzskatīt par "leģitīmiem" un tādējādi piemērotiem, lai pamatotu atkāpi no diskriminācijas vecuma dēļ aizlieguma principa, ir sociālās politikas mērķi, piemēram, mērķi, kas ir saistīti ar nodarbinātības, darba tirgus vai profesionālās izglītības politiku. Būdami vispārējo interešu leģitīmie mērķi, tie atšķiras no pilnībā individuāliem apsvērumiem, kas raksturīgi darba devēja situācijā [25].

90. Kā es to jau norādīju iepriekš, valsts tiesiskā regulējuma, kas ir pamatlietā aplūkotā individuālā pasākuma pamatā, mērķis ir ņemt vērā personu ar invaliditāti tiesības organizēt savus dzīves apstākļus vispatstāvīgākajā un neatkarīgākajā veidā un stiprināt attiecīgo personu personīgo patstāvību, kā arī viņu motivāciju dzīvot sabiedrībā vienlīdzīgi ar citām personām un ievērojot viņu cieņu. Tomēr šāds mērķis nav uzskatāms par leģitīmu nodarbinātības, darba tirgus vai profesionālās izglītības politikas mērķi Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta pirmās daļas izpratnē. Es tātad uzskatu, ka šī tiesību norma nav piemērojama, lai attaisnotu pamatlietā aplūkoto atšķirīgo attieksmi vecuma dēļ.

91. Visbeidzot, ir jāizvērtē, vai šajā lietā ir piemērojams Direktīvas 2000/78 7. pants.

92. Saskaņā ar šā panta 1. punktā noteikto, "lai nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību praksē, vienlīdzīgas attieksmes princips nekavē nevienu dalībvalsti paredzēt vai saglabāt īpašus pasākumus, lai novērstu trūkumus vai kompensētu trūkumus, kas saistīti ar jebkuru no [šīs direktīvas] 1. pantā minētajiem iemesliem". Minētā panta 2. punktā ir paredzēts, ka "attiecībā uz invalīdiem vienlīdzīgas attieksmes princips neierobežo dalībvalstu tiesības saglabāt vai pieņemt noteikumus par veselības aizsardzību un drošību darba vietā vai pasākumus, kā mērķis ir radīt un saglabāt noteikumus vai iespējas, lai saglabātu vai veicinātu viņu integrāciju darba vidē".

93. Tāpat kā Komisija es uzskatu, ka ne uz pamatlietā aplūkoto individuālo pasākumu, ne uz valsts tiesisko regulējumu, uz kuru šis pasākums ir balstīts, Direktīvas 2000/78 7. pants, kura mērķis, kā tas izriet no tā formulējuma, ir nodrošināt vienlīdzību profesionālajā dzīvē, neattiecas. Tāds nav ar šo tiesisko regulējumu un ar šo pasākumu sasniedzamais mērķis.

94. Pirmkārt, runājot par šī panta 1. punktu, no 2019. gada 22. janvāra sprieduma *Cresco Investigation* [26] 64. punkta izriet, ka šīs tiesību normas konkrētais un ierobežotais mērķis ir atļaut pasākumus, kuri, lai arī ir šķietami diskriminējoši, tomēr ir vērsti uz faktiskas nevienlīdzības, kāda sabiedrības dzīvē var pastāvēt, novēršanu vai mazināšanu. Ņemot vērā to, ka šīs direktīvas mērķis, kā tas izriet gan no tās nosaukuma un preambulas, gan arī no tās satura un mērķa, ir radīt vispārēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei *attiecībā uz nodarbinātību un profesiju* [27], jēdziens "sociālā dzīve" manā ieskatā ir jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas tikai uz "profesionālo dzīvi" atbilstoši pašam minētās 7. panta 1. punkta formulējumam.

[25] Skat. spriedumu, 2009. gada 5. marts, *Age Concern England* (C-388/07, EU:C:2009:128, 46. punkts).

[26] C-193/17, EU:C:2019:43.

[27] Skat. it īpaši spriedumu, 2022. gada 2. jūnijs, *HK/Danmark* un *HK/Privat* (C-587/20, EU:C:2022:419, 31. punkts).

95. Otrkārt, kas attiecas uz Direktīvas 2000/78 7. panta 2. punktu, tā mērķis ir atļaut īpašus pasākumus, ar kuriem principā ir paredzēts novērst vai samazināt faktisku nevienlīdzību, kas skar personas ar invaliditāti un kas var pastāvēt viņu sociālajā dzīvē, it īpaši viņu profesionālajā dzīvē, kā arī panākt reālu, nevis formālu vienlīdzību, samazinot šo nevienlīdzību [28]. Lai gan 2017. gada 9. marta sprieduma *Milkova* [29] 47. punktu varētu interpretēt tādējādi, ka tas nozīmē, ka šīs tiesību normas piemērošanas joma neaprobežojas tikai ar profesionālo dzīvi, šādu interpretāciju manā ieskatā būtu jānoraida tāda iemesla dēļ, kas saistīts ar šīs direktīvas mērķi, kuru esmu norādījis šo secinājumu iepriekšējā punktā. Turklāt norādāms, ka 2008. gada 17. jūlija spriedumā *Coleman* [30] Tiesa ir skaidri ierobežojusi šīs tiesību normas piemērojamību ar "darba vidi".

96. Turklāt, atbildot uz iesniedzējtiesas šajā ziņā vaicāto, es neuzskatu, ka ANO konvencijas 5. panta 1. un 4. punkta ņemšana vērā varētu paplašināt Direktīvas 2000/78 7. panta piemērošanas jomu ārpus pasākumiem, kas attiecas uz vienlīdzību profesionālajā dzīvē.

97. Ņemot vērā šos apstākļus, šīs direktīvas 7. pants man nešķiet atbilstīgs, lai attaisnotu pamatlietā aplūkoto atšķirīgo attieksmi vecuma dēļ, kuras mērķis ir vispārīgi nodrošināt personu ar invaliditāti patstāvību un viņu integrāciju sabiedrībā [31].

V. Secinājumi

98. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) uzdoto prejudiciālo jautājumu es ierosinu Tiesai atbildēt šādi:

Padomes Direktīvas 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, 2. panta 5. punkts, skatot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 26. pantu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 19. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka, pamatojoties uz valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka personu ar invaliditāti vēlmes attiecībā uz viņu personīgās aprūpes organizēšanu ir jāņem vērā, lai nodrošinātu šo personu patstāvību un integrāciju sabiedrībā, uz personīgā aprūpētāja pieņemšanu darbā tiek attiecināts vecuma nosacījums, ja šāds pasākums ir vajadzīgs, lai aizsargātu citu personu tiesības un brīvības.

[28] Skat. spriedumu, 2017. gada 9. marts, *Milkova* (C-406/15, EU:C:2017:198, 47. punkts).

[29] C-406/15, EU:C:2017:198.

[30] C-303/06, EU:C:2008:415, 42. punkts.

[31] Lietderības labad un neskatoties uz to, ka iesniedzējtiesa to nav minējusi savā prejudiciālajā jautājumā, es arī precizēju, ka ir jānoraida arī Direktīvas 2000/78 5. panta piemērošana, kas ir veltīts saprātīgiem darba vietas pielāgojumiem personām ar invaliditāti, jo šis pants attiecas uz pasākumiem, kas darba devējam ir jāveic, lai persona ar invaliditāti varētu dabūt darbu, strādāt vai tikt paaugstināta amatā, vai iegūt profesionālo izglītību, kas neatbilst situācijai pamatlietā.